

Marco Kamphuis

Havik

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

De auteur ontving voor het schrijven van deze roman
een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds

Omslagontwerp Nico Richter

Omslagillustratie © Mark Owen / Trevillion Images

© 2012 Marco Kamphuis

Uitgeverij Wereldbibliotheek bv

Spuistraat 283 · 1012 vr Amsterdam

www.wereldbibliotheek.nl

ISBN 978 90 284 2494 4

e-boek 978 90 284 4033 3

Iedereen moest een spreekbeurt houden. Er konden rare dingen gebeuren, tijdens zo'n spreekbeurt. Johnnie van den Biggelaar was onderuitgegaan. Hij was al lijkkleek toen hij voor de klas ging staan. 'Waar gaat jouw spreekbeurt over, Johnnie?' vroeg meneer Van Stipriaan, die achter in de klas had plaatsgenomen om Johnnie ruim baan te geven.

Johnnie mompelde iets onverstaanbaars.

'Waarover zeg je?'

'Vissen!'

'Goed, begin maar.'

'De vis is...,' zei Johnnie luid. Dat hij beefde, konden we zien aan het blaadje in zijn handen. '... heeft kieuwen,' liet hij er zachtjes op volgen – en toen was hij langzaam gaan hellen, om met een bons tegen de vlakke te gaan.

Jelle de Jong, die kortgeleden uit Friesland was gekomen en zich wat afzijdig hield, vertoonde geen spoor van zenuwen toen hij zijn plaats voor het schoolbord moest innemen. Hij legde zijn blaadje op het bureau van meneer Van Stipriaan en stak meteen van wal.

'Handen uit je zakken,' onderbrak meneer Van Stipriaan hem.

Jelle haalde zijn handen uit zijn zakken en liet ze slap langs zijn lichaam hangen. Hij begon opnieuw.

'Misschien kun je je kauwgom uit je mond halen,' zei meneer Van Stipriaan. 'Het is maar een idee.'

Jelle staaarde koeltjes de klas in. Zijn kaken bleven tergend langzaam malen. We wachtten ademloos totdat hij zijn rebel-

lie zou opgeven en een hand naar zijn mond brengen. Toen kwamen zijn kaken tot rust en zagen we hem als een aal-scholver slikken, waarna hij met een triomfantelijk lachje zijn spreekbeurt hervatte.

We beloonden hem met een hoog cijfer. Na een spreekbeurt mocht iedereen namelijk kort zijn mening over de geleverde prestatie geven en zijn waardering in een cijfer uitdrukken. Die cijfers werden op het schoolbord genoteerd en opgeteld, en het totaal werd gedeeld door het aantal leerlingen. Daarna volgde het oordeel van meneer Van Stipriaan, dat precies evenveel gewicht in de schaal legde als dat van de hele klas samen. Meneer Van Stipriaan vond Jelles spreekbeurt een zeven waard, de klas een acht, en met een zevenenhalf op zak slenterde Jelle weer naar zijn plaats.

Anil en Mira Chandra hadden bij wijze van hoge uitzondering samen een spreekbeurt mogen houden, over Suriname. Ze waren vorig jaar bij ons in de klas gekomen. Het leek me dat ze zich instinctief aangetrokken zouden voelen tot Sonny Pattinama, maar er was niets dat op bijzondere sympathie tussen Hindoestanen en Molukkers wees. Anil en Mira stonden me een beetje tegen, hun kleren waren smoezelig en ouderwets, en er hing een aparte geur om hen heen, maar omdat ik wist dat je medelijden moest hebben met mensen die buiten hun schuld in een ver land geboren waren, behandelde ik hen altijd vriendelijk. Ze waren heel ijverig en gezagsgetrouw. Hun spreekbeurt was saai – er werd in Suriname veel rijst verbouwd –, maar we hadden er toch een zeven voor overgehald.

Week na week kwam mijn eigen spreekbeurt dichterbij. Ik zou het natuurlijk over vogels hebben, maar welke vogels? Het zou logisch zijn om voor de havik te kiezen. De havik fascineerde me, ik had veel over hem gelezen, ik wist er eigenlijk alles van, en het was mijn liefste wens er ooit een in het echt te zien. Ik zou met gemak tien minuten over de havik kunnen

praten, maar onvermijdelijk zou iemand zijn hand opsteken en vragen of ik zelf wel eens een havik had gezien, en ik begreep dat die vraag de bodem onder mijn spreekbeurt weg zou slaan. Uiteindelijk besloot ik het te hebben over vogels die iedereen in zijn eigen tuin kon observeren: de merel, het roodborstje en de huismus. Ik zou mijn poster met illustraties van H.J. Slijper meenemen, en mijn grammofoonplaat met vogelgeluiden, die ik van tante Kristien voor mijn elfde verjaardag had gekregen en die ik thuis, wanneer Anna me gunstig gezind was, mocht afspelen op haar gele Philips pick-up, waarvan het deksel meteen ook de luidspreker was. Ik had een balpen die als een antenne uitschuifbaar was en dus als aanwijsstok gebruikt kon worden, daarmee zou ik de vogelsoorten op de poster aanwijzen. Nadat ik de belangrijkste wetenswaardigheden had uitgeschreven, leerde ik de tekst helemaal van buiten en oefende me erin deze op natuurlijke toon, begeleid door ongekunstelde handgebaren, ten gehore te brengen en op gezette momenten naar het plafond te kijken alsof ik op zoek was naar een woord, dat in werkelijkheid in mijn geheugen gegrift stond. Met mijn horloge nam ik de tijd op.

Het was zaak mijn zenuwen in bedwang te houden. Mijn hart bonkte, mijn stem sloeg over, en dat was alleen nog maar tijdens de repetities op mijn kamer, met geen andere toehoorders dan mijn goudvissen, die nadrukkelijk hun kieuwen bewogen. Ik zag Johnnie van den Biggelaar weer langzaam omvallen.

Met een lange kartonnen koker onder mijn arm arriveerde ik op school, waardoor ik al meteen herkenbaar was als de jongen die vandaag een spreekbeurt moest houden. Tijdens rekenles begonnen mijn tanden al te klapperen. Toen moest ik naar voren komen. Meneer Van Stipriaan bevestigde mijn poster onder de klemmen op het schoolbord en legde mijn grammofoonplaat alvast op de pick-up die tijdens muziekles-

sen werd gebruikt. Zolang we samen voor de klas stonden voelde ik me nog min of meer beschermd, maar toen liep hij van me weg, ging achter in de klas zitten en gaf me officieel het woord. Zo'n dertig leerlingen keken me aan; ieder had zijn eigen gedachten over mij, die ik niet kon raden. Ik keek naar Johnnie van den Biggelaar, die als geen ander moest begrijpen wat ik doormaakte, maar het enige wat ik in zijn ogen las was leedvermaak. Judith van Zweden stootte Nicolette Bongers aan en fluisterde iets, waarop ze allebei begonnen te giechelen. Esthers gezicht stond buitengewoon ernstig; haar ogen waren gericht op een punt net naast mijn hoofd. Ik voelde mijn benen slap worden.

'Mag ik gaan zitten?' vroeg ik.

Het mocht.

Ik ging aan het bureau van meneer Van Stipriaan zitten en vouwde mijn handen, zoals onze onderwijzer ook vaak deed wanneer hij sprak. Zittend voelde ik me wat beter. Ik keek naar het plafond en zag de eerste regels van mijn spreekbeurt haarscherp verschijnen, en begon ze op te zeggen, precies zoals ik het zo vaak geoefend had, op een toon alsof ik het allemaal ter plekke verzon.

Al na een paar zinnen was ik over mijn zenuwen heen. Ik merkte dat ik bezig was echt een geweldige spreekbeurt te houden. De klas moest soms lachen om wat ik zei, al was het dan op momenten dat ik het totaal niet verwachtte. Ik stond op en begon, hoewel ik het niet geoefend had, voor het schoolbord heen en weer te lopen, ondertussen losjes met mijn aanwijsstok in mijn geopende linkerhand slaand. Ik vond het jammer toen mijn spreekbeurt afgelopen was. Eigenlijk verbaasde het me dat er niet geklapt werd. Er werd na een spreekbeurt weliswaar nooit geklapt, maar ze hadden er vandaag mee kunnen beginnen.

Ik had de tien minuten niet helemaal vol gepraat en meneer Van Stipriaan informeerde of er nog vragen waren. Die

waren er, en toen ik ze beantwoordde was ik blij spontaan te kunnen formuleren, in plaats van te moeten doen alsof. Op zeker moment raakte ik zo op dreef dat ik de Latijnse naam uit mijn mouw schudde die Linnaeus aan de merel had gegeven: *Turdus merula*.

Meneer Van Stipriaan schudde ongelovig het hoofd. 'En weet je ook de wetenschappelijke naam voor de huismus?'

'*Passer domesticus*,' antwoordde ik ingetogen.

Het was tijd voor de jurering. Mijn klasgenoten oordeelden positief over mijn spreekbeurt. Vooral de vogelgeluiden hadden indruk gemaakt.

Esther gaf me een negen.

Het gemiddelde cijfer van de klas was een achtenhalf. Ten slotte was het aan meneer Van Stipriaan om zijn mening te geven. Hij prees me omdat ik mijn spreekbeurt niet van een blaadje had opgelezen en vond dat ik verbazend veel van vogels wist, het kon niet anders of ik zou een groot bioloog worden. Hij liet een stilte vallen. 'Ik vind het een negenenhalf waard,' zei hij toen. Het cijfer voor mijn spreekbeurt kwam daarmee op een negen uit.

Niemand had ooit meer dan een achtenhalf gehaald.

In de winterzon liep ik naar huis, met mijn kartonnen koker onder de arm. Ik had het idee dat ik vanuit de ruimte door een zoomlens naar de planeet aarde keek, en zag mezelf steeds groter in beeld.